

ХҒТАР 14.35.07

DOI: <https://doi.org/10.32523/2220-685X-2025-76-1-64-78>

Ғылыми мақала

Жанна Садыкова ¹, Дамели Суюндык ^{*2}^{1,2}Д.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана, ҚазақстанE-mail: 1sjm67@mail.ru , [2suyundykova.damilya@bk.ru](mailto:suyundykova.damilya@bk.ru)

Жаһандану жағдайында сакралды рәміздерді сақтаудың эмоциялық дизайн мен білім арқылы жүзеге асуы

Аңдатпа. Бұл мақалада жаһандану және цифрландыру жағдайында қазақ мәдениетінің қасиетті рәміздерін сақтау мен жаңғыртудың тиімді құралы ретінде эмоционалды дизайнның әлеуеті жан-жақты қарастырылады. Жаһандық көрнекі ортада Ұлттық кодтардың жойылып кету қаупі артып келе жатқан кезеңде дәстүрлі символизмді заманауи дизайн тіліне икемді және мағыналы енгізудің өзекті мәселелері сараланады. Авторлар эмоционалды дизайнды эстетикалық әсер ету құралы ретінде ғана емес, сонымен қатар ұлттың мәдени жады мен рухани негізін қолдайтын және дамытатын маңызды делдал ретінде ұсынады. Зерттеу барысында қазіргі заманғы визуалды коммуникация жүйесіне киелі рәміздерді — ою-өрнектерді, табиғи және зооморфтық мотивтерді енгізудің теориялық негіздері мен практикалық аспектілері талданды. Осы мақсатта Қазақстандық дизайнерлермен жартылай құрылымдалған сұхбаттардың және тұтынушылардың сауалнамаларының нәтижелері жарияланды. Эмпирикалық дәлелдер эмоционалды дизайнның ұлттық бірегейлікті нығайтудағы, мәдени мұраны ұрпақтан-ұрпаққа берудегі және халықтың эмоционалды-эстетикалық сұраныстарына жауап берудегі рөлін айқын көрсетеді. Мақалада қазіргі сәндегі, архитектурадағы және графикалық дизайндағы сәтті жағдайларға негізделген мәдени маңыздылығын жоғалтпай, қазіргі заманның талаптарына сәйкес қасиетті рәміздерді бейімдеу тәсілдері келтірілген. Сонымен қатар, ұлттық рәміздерді үстірт емес, тарихи және этнографиялық тұрғыдан негізделген пайдалану қажеттілігі атап өтіледі. Эмоционалды дизайн мен

Түсті: 20.02.2025; Қайта қаралды: 30.02.2025; Бекітілді: 10.03.2025; Қол жетімді күні: 30.03.2025

этнодизайнның үйлесімі мәдени кодтарды сақтай отырып, заманауи визуалды жүйелер арқылы олардың қайта туылу әлеуетін көрсетеді. Мақала дизайнерлер мен мәдениеттанушыларға, сондай-ақ ұлттық бірегейлікті жандандыруға мүдделі мамандарға арналған практикалық ұсыныстармен және болашақ зерттеулерге бағытталған ғылыми тұжырымдармен аяқталады.

Түйін сөздер: эмоционалды дизайн, сакралды символдар, қазақ мәдениеті, ұлттық бірегейлік, жаһандану, ою-өрнек, визуалды коммуникация.

Кіріспе

Жаһандану мен цифровизациялану процестерінің әсерінен қазіргі әлем ұлттық мәдениеттерге өнер мен дизайнның әртүрлі формалары арқылы өзінің жеке басын сақтау міндетін қояды. Көрнекі кеңістікті біріздендіру және әлемдік брендтердің үстемдігі жағдайында мәдени мұраны сақтау тетіктерін эмоционалды дизайны арқылы зерттеу ерекше маңызға ие. Киелі рәміздер мен ою-өрнек кодтарының бай мұрасы бар қазақстандық мәдениет ұқыпты сақтауды да, өзектендіруді де талап ететін заманауи дизайнның бірегей қабаты болып табылады. Дәстүрлі символизмді заманауи визуалды тілге біріктірудің ең тиімді құралдарының бірі - эмоционалды дизайн. Дональд Норман [1] атап өткендей, эмоционалды жауап дизайнерлік өнімнің сәттілігінің негізгі факторы болып табылады, ол эстетикалық қана емес, сонымен қатар объект пен пайдаланушы арасындағы терең мәдени өзара әрекеттесуді қалыптастырады.

Осы зерттеу жаһандану үдерістерінің ықпалы жағдайында қазақ мәдениетінің қасиетті рәміздерінің эмоционалды дизайн шеңберінде қалай сақталатынын және бейімделетінін талдауға арналған. Зерттеудің теориялық негізі. Эмоционалды дизайн бағыт ретінде Дональд Норманның [2] шығармаларында теориялық тұрғыдан негізделген, кейінірек визуалды коммуникацияның эмоционалды компонентін тұрақты мәдени кодтарды қалыптастырудың ажырамас элементі ретінде қарастырған Джордан [3] және Фёрстер [4] зерттеулерінде дамыған. Этнодизайн тұрғысынан Ганн және Донован [5] сияқты антропологтардың зерттеулері маңызды рөл атқарады, олар дизайн әрқашан мәдени ақпарат пен ұжымдық жадты жеткізу тәсілі екенін атап көрсетеді.

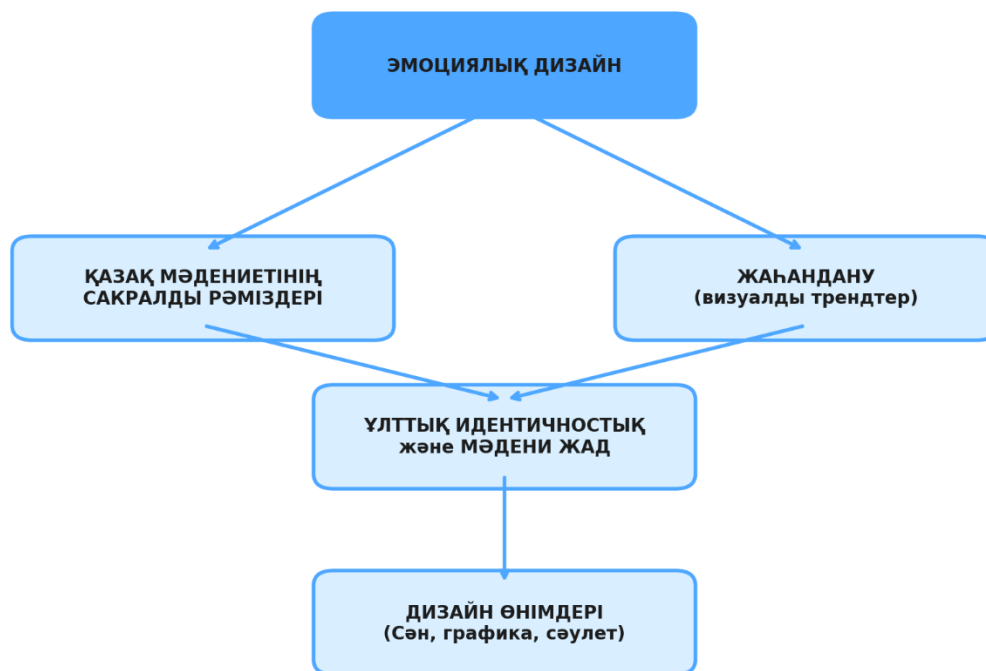
Қазақ мәдениеті аясында қасиетті рәміздер дәстүрлі түрде ою-өрнек жүйелерінде, табиғи мотивтерде және зооморфтық бейнелерде көрінеді [6]. "Қошқар мүйіз", "Ай мүйіз" ою-өрнектерінде, сондай-ақ жылқы мен бүркіттің бейнелерінде күш, қорғаныс, табиғатпен және ата-бабалармен байланыс кодтары бар. Бұл элементтер зергерлік бұйымдардан сәулеттік декорға дейін әртүрлі пішіндерде өз болмысын тапты.

Дәстүрлі рәміздерді визуалды тілдің өзекті формаларымен үйлестіретін этномәдени саладағы эмоционалды дизайнға заманауи көзқарастар ерекше назар аударуға тұрарлық. Мұнда "аффеक्टивті дизайн" теориясы [7] алдыңғы қатарға шығады, онда өнім пайдаланушының функционалдық қызығушылығын ғана емес, сонымен қатар мәдени жадымен байланысты эмоционалды реакциясын тудыруы керек.

Жаһандану дәстүрдің түрленуі мен дамуына ықпал етуші оң фактор ретінде Томлинсон (1999) атап өткендей, жаһандану тек бірігу ғана емес, сонымен қатар жергілікті мәдениеттерді өзін-өзі көрсетудің жаңа түрлерін іздеуге итермелейтін процесс. Қазақстандық көрнекі контекст жаппай брендтердің қысымында, бірақ сонымен бірге дизайнға ұлттық бірегейлікке деген қызығушылықтың артуы байқалады.

Қазақстанның сәнді сегменті, архитектурасы мен графикалық дизайны "жаңа этникалық" айқын трендін — қазіргі заманғы бейнелеу құралдарымен киелі рәміздерді синтездеу әрекеттерін көрсетеді. Осылайша, дизайнерлер таңбаларды үстірт пайдаланудан аулақ болуға және жаһандық контексте шынайы және өзекті ретінде қабылданатын эмоционалды бай бейнелерді жасауға тырысады.

Халықаралық тәжірибелерді зерттеу ұқсас процестердің басқа мәдениеттерде де болатынын көрсетеді. Ваби-саби принциптері бар жапондық минимализм және хюгге философиясы бар скандинавиялық дизайн дизайнға мәдени кодтарды сақтауға эмоционалды көзқарастың сәттілігін дәлелдейді [8].

Сурет 1 - Жаһандық контексте эмоциялық дизайн мен сакралды рәміздер байланысы

Осылайша, жаһандану жағдайындағы эмоционалды дизайн мәдени мұраны сақтаудың және киелі рәміздер заманауи оқылатын визуалды коммуникацияның жаңа түрлерін қалыптастырудың негізгі құралына айналады.

Әдістер мен материалдар

Бұл зерттеу дизайн, мәдениеттану және антропология элементтерін біріктіретін пәнаралық тәсілге негізделген. Мақсатқа жету үшін келесі әдістерді қамтитын сапалы әдістеме қолданылды:

Киелі рәміздерді көрнекі шешімдерге біріктіру тәсілдерін зерделеуге бағытталған Қазақстанның заманауи дизайнерлік тәжірибелерінің контент-талдауы.

Сән, графикалық дизайн және сәулет саласында жұмыс істейтін дизайнерлермен жартылай құрылымдық сұхбаттар.

Тұтынушылардың сауалнамасы — қасиетті таңбалар элементтері бар өнімдердің әлеуетті пайдаланушылары.

Осылайша, қолданыстағы тәжірибелерді жазып қана қоймай, сонымен қатар респонденттердің әртүрлі топтары арасында ұлттық рәміздерді қабылдауды анықтауға мүмкіндік беретін деректер жиналды.

Сұхбат жүргізу үшін ұлттық рәміздермен белсенді жұмыс істейтін 8 қазақстандық дизайнердің жұмыс тобы таңдалды. Олардың ішінде:

•3 Графикалық дизайнер (агенттіктерде және фрилансерлерде жұмыс істейді), 2 сәнгер, 2 сәулетші, 1 зергерлік бұйымдардың дизайнері.

Сауалнама респонденттері ретінде Қазақстанның ірі қалаларында (Астана, Алматы, Шымкент) тұратын 20 жастан 45 жасқа дейінгі 112 адам қатысты. Сауалнамаға қатысқандардың арасында шығармашылық мамандықтардың өкілдері де (34%) және кең аудитория (66%) бар.

Сұхбат үшін анықтауға бағытталған 7 негізгі сұрақтан тұратын сауалнама жасалды:

- жобаларда қасиетті рәміздерді қолдану мотивтері,
- оларды заманауи дизайнға интеграциялау кезіндегі кедергілер мен сынтетеуріндер,
- аудиторияның осындай визуалды шешімдерге эмоционалды реакциясы.

Сауалнама жабық және жартылай ашық сұрақтарды пайдалана отырып, онлайн форматта жүргізілді. Ұлттық рәміздерді эмоционалды қабылдауға және олардың мәдени сәйкестілік контекстіндегі маңыздылығына баса назар аударылды.

Талқылау мен нәтижелер

Сұхбатты талдау көрсеткендей, сауалнамаға қатысқан дизайнерлердің 87% - ы мәдени сәйкестікті нығайту мақсатында қасиетті белгілерді өз жұмыстарына әдейі біріктіреді. Респонденттердің көпшілігі ою-өрнектер мен табиғи мотивтер өз клиенттеріне жағымды эмоционалды жауап беретінін атап өтті.

"Клиенттер көбінесе дизайнда "қошқар мүйіз" ою-өрнегі пайда болған кезде" туған жылуды " және дәстүрлермен байланысты сезінеді. Бұл әрқашан жұмыс істейді", - дейді зергерлік дизайнерлердің бірі.

Сондай — ақ, дизайнерлердің 62% - ы дәстүрлі символизмді жаһандық аудиторияға бейімдеуде қиындықтарға тап болғаны анықталды-бұл қасиетті сақтау мен заманауи трендтерге сәйкес келу арасындағы тепе-теңдікті сақтау қажеттілігі туралы.

Сауалнама нәтижелері сұхбат деректерін растады. Респонденттердің 73% - ы заманауи өнімдердің дизайнында ұлттық мәдениеттің элементтерін көру маңызды екенін көрсетті.

Сауалнамаға қатысқандардың 64% - ы мұндай элементтер өз мәдениеті үшін мақтаныш сезімін тудыратынын атап өтті.

Сонымен қатар, сауалнамаға қатысушылардың 28% - ы дизайн шешімдерінің бір бөлігі тым "фольклорлық" және ескірген болып көрінеді деп санайды.

Кесте 1. Тұтынушылар арасында жүргізілген сауалнама нәтижелері

	Сұрақтар	Иә (%)	Жоқ (%)
1	Қазіргі заманғы өнімдерде мәдени элементтерді көру маңызды ма?	73	27
2	Осындай элементтерді қолданғанда мәдениет үшін мақтаныш сезінесіз бе?	64	36
3	Мәдени рәміздер кейде ескіргендей көріне ме?	28	72

Сондай-ақ, жас респонденттер (30 жасқа дейін) эмоционалды дизайнды ұлттық символизммен "өзекті және стильді" деп қабылдайтыны анықталды, ал жас аудитория ою-өрнектерді дәстүрлі қабылдауға бейім. NOMAD Fashion, Kazakh patterns брендтерінің, "Астана жобасы" сәулет бюросының жобаларын қоса алғанда, 10 Дизайн кейстерін талдау киелі рәміздер мен эмоционалды дизайн синтезіне бейімділігін растады. Келесі элементтер жиі қолданылады:

- ою-өрнек жүйелері ("қошқар мүйіз", "тұмар"),
- табиғи мотивтер (дала, аспан, күн),
- зооморфтық белгілер (жылқы, бүркіт).

Кейстер дизайнерлер символизм минималистік және заманауи формаларға — мысалы, логотиптерге немесе қысқа киімдерге біріктірілген кезде ең күшті эмоционалды жауапқа қол жеткізетінін көрсетті.

Зерттеу барысында эмоционалды дизайн аясында қазақ мәдениетінің қасиетті рәміздерінің сәтті бейімделуін көрсететін нақты дизайн жобалары талданды. Төменде осы процестің ерекшеліктерін ашатын үш жағдай келтірілген.

1-іс: Аида Кауменова - "Ұлы Дала" жинағы

Сәнгер Аида Кауменова дәстүрлі ою-өрнектер мен табиғи мотивтерден шабыттанған "Ұлы Дала" киім топтамасын жасады. Жинақта "қошқар мүйіз" элементтері мен көшпелі тұрмыстың стильдендірілген бейнелері — шатырлар, ат сахналары белсенді пайдаланылды.

Кауменова басты міндет рәміздердің киелі жүктемесін сақтау, оларды заманауи сән трендтеріне бейімдеу екенін атап өтті. Нәтижесінде коллекция қазақстандық көрсетілімдерде ғана емес, Париждегі сән апталығында да ұсынылып, халықаралық аудиторияның қазақ мәдениетіне деген қызығушылығын тудырды.

"Сахна артындағы көрермендердің эмоциясы-таңдану мен қызығушылық. Заманауи киімдегі ою-өрнек тек декор ғана емес", - дейді Аида сұхбатында.

Мұндағы эмоционалды дизайн әсеріне таныс ұлттық кодтар мен минималистік киім дизайнының үйлесімі арқылы қол жеткізіледі. Ою-өрнек киелі мағынаны сақтай отырып, тіпті Батыс көрермені үшін де заманауи және стильді көрінді.

Кейс 2: "Астана Проект" сәулет бюросы — Атырау қаласындағы мәдени орталық 2024 жылы "Астана жобасы" бюросының сәулетшілері Атырауда жаңа мәдени орталықтың құрылысын аяқтады. Ғимаратты безендіруде Қазақстанның киелі жерлерінің мотивтері пайдаланылды - "қасиетті география" қасбеттік ою-өрнек торында және интерьерде көрініс тапты.

Сәулетшілер "ай мүйіз" үлгілері мен бүркіт бейнелерін эмоционалды қаныққан кеңістікті құрайтын витраждар мен ойылған панельдер элементтеріне біріктірді. Жобаның бас сәулетшісінің айтуынша, мұндағы эмоционалды дизайн әр келуші үшін "мәдениетке қатысу сезімін" қалыптастыруға бағытталған:

"Біз орталыққа кірген адамның ата-баба жеріне деген құрметін сезінуін қаладық. Жарық, көлеңке және ою-өрнектер эмоционалды түрде жұмыс істейді", - деп атап өтті жоба авторы.

Орталыққа келушілер арасында жүргізілген сауалнама респонденттердің 78% - ы ғимарат кеңістігінде болған кезде "тыныштық пен мәдениетке мақтаныш" сезімін байқайтынын көрсетті.

Кейс 3: Сәуле Кенжебекова - "Kazakh patterns" жобасы

Графикалық дизайнер Сәуле Кенжебекова заманауи брендинг пен веб-дизайн арқылы қазақ ою-өрнектерін дәріптеуге бағытталған "Kazakh Patterns" жобасын жасады. Оның студиясы Қазақстанның мәдени және коммерциялық жобалары үшін 30-дан астам фирмалық стиль әзірледі, онда дәстүрлі рәміздер логотиптерге, қаптамаға және көрнекі коммуникацияға біріктірілген.

Ең сәтті жағдайлардың бірі — "Ұлы Дала Fest" фестиваліне арналған идентификация, онда "тұмар" ою-өрнегі мен дала мотивтері digital-ортаға бейімделген. Нәтижесінде логотип пен графикалық материалдар "цифрлық кеңістікте мәдени кодты ұқыпты сақтағаны" үшін Kazakhstan Design Awards сыйлығын алды.

Кенжебекова сұхбатында:

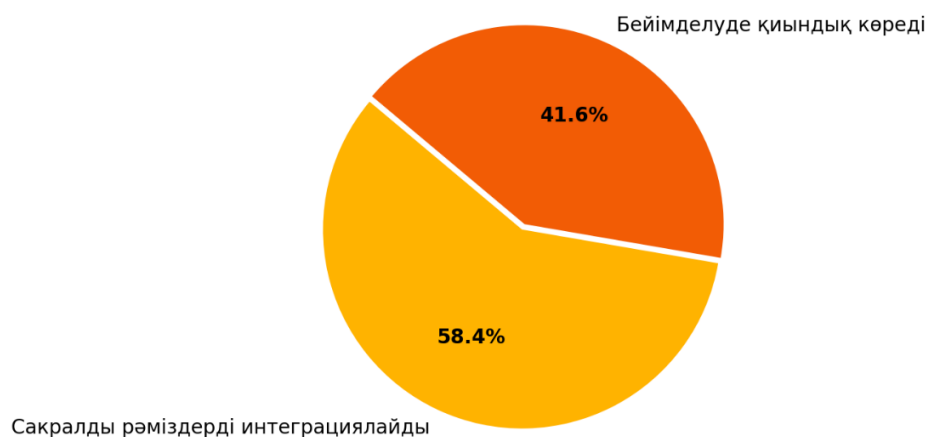
"Қазіргі көрермен тек "этно" емес, интеллектуалды және эстетикалық бейімделген символизмді бағалайды. Біз дәстүр мен инновацияның тепе-теңдігіне бәс тігеміз".

Қарастырылған мысалдар киелі рәміздердің эмоционалды дизайнға сәтті интеграциялануына мыналар арқылы қол жеткізілетінін көрсетеді:

- дәстүрге тікелей сілтеме жасаудан аулақ бола отырып, ою-өрнектер мен мотивтердің сапалы бейімделуі;
- жаһандық дизайн трендтерін есепке алу-минимализм, заманауи типография, формалардың нақтылығы;

• дизайн объектісі мен көрермен арасында эмоционалды байланыс құру.
Осылайша, қазақ дизайнерлері жаһандану жағдайында ұлттық кодтармен жетілген және мәдени мағыналы жұмысты көрсетеді.

Дизайнерлермен сұхбат нәтижелері

Сурет 2 . Дизайнерлермен жүргізілген сұхбат нәтижелері

Жүргізілген зерттеу эмоционалды дизайн жаһандану жағдайында қазақ мәдениетінің қасиетті рәміздерін сақтау мен өзектендірудің ең тиімді құралдарының бірі болып табылатынын растауға мүмкіндік береді.

Қазақ мәдениетінің қасиетті рәміздері рухани және мәдени кодтарды Ұрпақтар арқылы бере отырып, ұлттық бірегейлікті сақтаушылар қызметін атқаруды жалғастыруда. Эмоционалды дизайн дәстүрлі символизмді қабылдауды күшейтеді, бұл киім, сәулет кеңістігі немесе сандық өнім болсын, пайдаланушы мен объект арасында эмоционалды байланыс орнатуға мүмкіндік береді. Жаһандану жоймайды, бірақ жергілікті белгілерді өзгертеді. Киелі мотивтер терең мағына мен шынайылықты сақтай отырып, халықаралық визуалды трендтерге бейімделу арқылы икемді болады.

Қазақстандық дизайнерлер дәстүрлі ою — өрнектер мен мотивтерді заманауи дизайнға-жоғары сәнден бастап сәулет пен брендингке дейін сәтті біріктіреді. Эмпирикалық деректер тұтынушылардың қазақ рәміздерімен

эмоционалды дизайнды оң қабылдайтынын көрсетті: олар үшін бұл эстетика ғана емес, сонымен қатар туған мәдениетпен байланысты сезіну тәсілі.

Дизайнерлер мен мәдени институттарға арналған практикалық ұсыныстар. Кейстер мен зерттеу деректерін талдау негізінде келесі ұсыныстар ұсынылады:

Рәміздермен саналы және терең жұмыс жасаңыз. Киелі рәміздерді Үстірт немесе стильдендірілген қолдану олардың қасиеттілігін жоғалтуға әкелуі мүмкін. Әр таңбаның тарихи және этнографиялық контекстіне сүйену ұсынылады.

Дәстүр мен инновация арасындағы тепе-теңдік. Дизайнерлер үшін мәдени кодтарды сақтау мен нарықтың заманауи талаптарына (минимализм, экологиялық таза, цифрландыру) бейімделу арасындаромаға келу маңызды.

"Ұрпақ байланысын" құру үшін эмоционалды дизайнды қолданыңыз. Жастарда да, аға буында да эмоционалды түрде жауап беретін визуалды шешімдерді әзірлеу қажет.

Қазіргі медиа форматтарға қасиетті белгілерді қосу-AR/VR дизайны, motion графикасы, сандық платформалар. Бұл қасиетті мотивтердің дәстүрлі формаларда (киім, сәулет) ғана емес, сонымен қатар цифрлық ортада өмір сүруіне мүмкіндік береді. Дизайнерлер мен этнографтардың жергілікті ынтымақтастығын қолдау. Мұндай пәнаралық тәсіл дәстүрлі символиканы заманауи жобаларға ұқыпты және ғылыми негізделген енгізуді қамтамасыз етеді. Болашақта жаһандану мен цифрландыру жағдайында қасиетті рәміздердің трансформация процестерін тереңірек түсіну үшін антропология, әлеуметтану және цифрлық дизайнды қоса алғанда, кеңірек пәнаралық зерттеулер қажет. Сондай-ақ Қазақстандағы жас мамандар үшін эмоционалды және мәдени бағдарланған дизайн бойынша білім беру бағдарламаларын құру перспективалы бағыт болып табылады.

Қорытынды

Жаһандану жағдайында эмоционалды дизайн тек эстетикалық құрал ретінде ғана емес, сонымен қатар мәдениетаралық диалогтың және ұлттың рухани кодтарын заманауи формада сақтау мен жеткізудің тиімді тәсілі

ретінде анықталады. Ол өткен мен болашақ, дәстүр мен инновация, қасиетті мағына және заманауи визуалды тәжірибелер арасындағы көпірге айналады. Бұл — символдармен «ойнау» емес, ұлттық сананы жаңғырту және жаһандық кеңістікте өзіннің дара даусыңды естірту жолы. Қазақстандық киелі рәміздер жүйесі-бұл жай ғана сәндік элементтер жиынтығы емес, ол ұрпақтар арқылы берілетін терең мәдени, тарихи және философиялық мазмұнды қамтитын ұлттық кодтар жиынтығы. Эмоционалды дизайн бұл кодтарды сақтап қана қоймайды, сонымен қатар оларға жаңа буынның эстетикалық тілінде қайтадан сөйлеуге мүмкіндік береді. Бұл тәсіл ұлттық бірегейлікті сақтай отырып, оны көрнекі мәдениетте динамикалық және заманауи түрде ұсынуға жағдай жасайды. Зерттеу нәтижелері дизайнның жаңа формаларында қасиетті рәміздердің өмір сүруі оларды уақыт талаптарына бейімдеу арқылы жүзеге асатынын көрсетеді. Мұнда эмоционалды дизайн тек көркем бейнені ғана емес, сонымен қатар мәдени резонанс тудыратын пайдаланушының сезімдеріне әсер ететін күшті механизм ретінде әрекет етеді. Ол көрермен мен объект, тұтынушы және дәстүр арасындағы ішкі байланысты белсендіреді. Қазіргі қазақстандық дизайнерлердің қасиетті рәміздері бар жұмыс тәжірибесі олардың терең тарихи мәнін сақтай отырып, инновациялық шешімдерге негізделгенін көрсетті. Бұл заманауи дизайн дәстүрлері мен принциптерінің сәтті қиылысуының айқын дәлелі. Киім үлгілерінен бастап сәулет пен графикалық дизайнға дейінгі барлық салаларда эмоционалды дизайн қазіргі контексте ұлттық дәмді жеткізудің тиімді әдісі бола алады.

Осылайша, эмоционалды дизайн ХХІ ғасырда тұрақты мәдени сәйкестікті қалыптастырудың негізгі стратегиясы болуы керек. Ол қасиетті рәміздерді мұражай жәдігерлеріне айнарудан қорғайды және оларды күнделікті өмірдің, өмірдің, сәннің, архитектураның және цифрлық медиа кеңістіктің тірі және өзекті құрамдас бөлігі ретінде қайта бейімдейді. Болашақ ұрпаққа ата-баба мұрасын тек оқулықтарда ғана емес, сонымен қатар олардың киімдерінде, қалаларында, цифрлық құрылғыларында терең эмоционалды деңгейде көру және қабылдау үшін жағдай жасау-мәдениет пен дизайн арасындағы басты міндеттердің бірі.

Әдебиет тізімі

1. Байадилова-Алтыбаева, Г.С., Нуржанова, А.К., Темирбекова, Ж.Б. (2023), Использование символов и визуальных элементов в дизайне для передачи национальных ценностей. International Scientific Journal. № 2(45), стр. 121–130.
2. Gunn, W., Donovan, J. (2012), Design Anthropology: Theory and Practice. Bloomsbury Academic, London, England.
3. Кауменова А. (2022), Национальные мотивы в современной казахской моде. Design and Style. Алматы, Казахстан, № 4(19), стр. 78–85.
4. Кенжебекова, С. (2023), Графический дизайн и национальная идентичность: казахские символы в современном визуальном искусстве // Journal of Creative Industries. № 6(22), стр. 45–53.
5. Мажитаева, А.Т., Султанова, Г.Н. (2015), Исторические корни сакральных символов казахской культуры. Вестник культурологии. Алматы, Казахстан, № 1(12), стр. 89–97.
6. Норман, Д. (2004), Эмоции и дизайн: почему мы любим или ненавидим вещи. Питер, СПб., Россия.
7. Tomlinson, J. (2003), Globalization and Culture. Ves Mir, Moscow, Russia.
8. Цыремпилов, В.В., Айтжанова, Л.Н. (2021), Священная география Казахстана: сакральные места и их культурное значение. Научный вестник Казахстана, Алматы, Казахстан, № 3(28), стр. 56–67.

Жанна Садыкова¹, Дамели Суюндук^{*2}

^{1,2}Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева, Астана, Казахстан

Сохранение сакральных символов в условиях глобализации через эмоциональный дизайн и образование

Аннотация. В данной статье всесторонне рассматривается потенциал эмоционального дизайна как эффективного средства сохранения и модернизации сакральных символов казахской культуры в условиях глобализации и цифровизации. В период растущей угрозы исчезновения национальных кодов в глобальной визуальной среде дифференцируются актуальные проблемы гибкого и осмысленного внедрения традиционной

символики в современный язык дизайна. Авторы представляют эмоциональный дизайн не только как средство эстетического воздействия, но и как важный посредник, который поддерживает и развивает культурную память и духовную основу нации. В ходе исследования были проанализированы теоретические основы и практические аспекты внедрения сакральных символов — орнаментов, природных и зооморфных мотивов в современную систему визуальной коммуникации. С этой целью были опубликованы результаты полуструктурированных интервью с казахстанскими дизайнерами и опросов потребителей. Эмпирические данные ясно показывают роль эмоционального дизайна в укреплении национальной идентичности, передаче культурного наследия из поколения в поколение и реагировании на эмоционально-эстетические запросы населения. В статье приводятся способы адаптации сакральных символов в соответствии с требованиями современности, не теряя при этом своего культурного значения, основанного на удачных условиях в современной моде, архитектуре и графическом дизайне. При этом подчеркивается необходимость не поверхностного, а исторически и этнографически обоснованного использования национальных символов. Сочетание эмоционального дизайна и этнодизайна демонстрирует потенциал их возрождения с помощью современных визуальных систем, сохраняя при этом культурные коды. Статья заканчивается практическими рекомендациями для дизайнеров и культурологов, а также специалистов, заинтересованных в возрождении национальной идентичности, и научными выводами, направленными на будущие исследования.

Ключевые слова: эмоциональный дизайн, сакральные символы, казахская культура, национальная идентичность, глобализация, орнаменты, визуальная коммуникация.

Zhanna Sadykova¹, Dameli Suyindyk*²

^{1,2}L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan

Preservation of Sacred Symbols in the Context of Globalization through Emotional Design and Education

Abstract. This article comprehensively examines the potential of emotional design as an effective means of preserving and modernizing the sacred symbols of Kazakh culture in the context of globalization and digitalization. In the period of the growing threat of the disappearance of national codes in the global visual environment, urgent problems of flexible and meaningful implementation of traditional symbols in the modern design language are being differentiated. The authors present emotional design not only as a means of aesthetic impact, but also as an important mediator that supports and develops cultural memory and the spiritual foundation of the nation. The research analyzed the theoretical foundations and practical aspects of the introduction of sacred symbols – ornaments, natural and zoomorphic motifs into the modern system of visual communication. For this purpose, the results of semi-structured interviews with Kazakhstani designers and consumer surveys were published. Empirical evidence clearly shows the role of emotional design in strengthening national identity, transferring cultural heritage from generation to generation, and responding to the emotional and aesthetic demands of the population. The article provides ways to adapt sacred symbols in accordance with modern requirements, without losing their cultural significance, based on successful conditions in modern fashion, architecture and graphic design. At the same time, the need for historically and ethnographically grounded use of national symbols is emphasized, not superficially. The combination of emotional design and ethnodesign demonstrates the potential for their revival through modern visual systems, while preserving cultural codes. The article ends with practical recommendations for designers and cultural scientists, as well as specialists interested in reviving national identity, and scientific conclusions aimed at future research.

Keywords: emotional design, sacred symbols, Kazakh culture, national identity, globalization, ornaments, visual communication.

References

1. Bayadilova-Altybayeva, G.S., Nurzhanova, A.K. and Temirbekova, Zh.B. (2023), 'The use of symbols and visual elements in design for the transmission of national values', *International Scientific Journal*, 2(45), pp. 121-130.

2. Gunn, W. and Donovan, J. (2012), *Design Anthropology: Theory and Practice*. London: Bloomsbury Academic, London, England.
3. Kaumenova, A. (2022), 'National motives in contemporary Kazakh fashion', *Design and Style*, 4(19), pp. 78-85.
4. Kenjebekova, S. (2023), 'Graphic design and national identity: Kazakh symbols in contemporary visual art', *Journal of Creative Industries*, 6(22), pp. 45-53.
5. Mazhitayeva, A.T. and Sultanova, G.N. (2015), 'Historical roots of sacred symbols in Kazakh culture', Almaty, Kazakhstan, № 1(12), pp. 89-97.
6. Norman, D. (2004), *Emotional Design: Why We Love (or Hate) Everyday Things*. Basic Books, New York, USA.
7. Tomlinson, J. (2003), *Globalization and Culture*. Ves Mir, Moscow,
8. Tsyrempilov, V.V. and Aitzhanova, L.N. (2021), 'Sacred Geography of Kazakhstan: Sacred Places and Their Cultural Significance', *Scientific Bulletin of Kazakhstan*, Almaty, Kazakhstan, 3(28), pp. 56-67.

Авторлар туралы мәліметтер:

Жанна Садыкова – профессор, педагогика ғылымдарының кандидаты, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Сатбаев көш. 2, Астана, Қазақстан.

Дамели Суяңдық – хат-хабар авторы, магистрант, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Сатбаев көш. 2, Астана, Қазақстан.

Сведения об авторах:

Жанна Садыкова – профессор, кандидат педагогических наук, Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева, ул. Сатбаев 2, Астана, Казахстан.

Дамели Суяңдық - автор для корреспонденции, магистрант, Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева, ул. Сатбаев 2, Астана, Казахстан.

Information on authors:

Zhanna Sadykova – professor, Candidate of Pedagogical Sciences, L.N. Gumilyov Eurasian National University, st. Satpayev 2, Astana, Kazakhstan.

Dameli Suyundyk - corresponding author, Master's student, L.N. Gumilyov Eurasian National University, st. Satpayev 2, Astana, Kazakhstan.